

Aittoniemi ym.: Ehdotus laiksi pakkokeinolain 1 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa ehdotetaan pakkokeinolain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohtaa muutettavaksi siten, että rikoksesta todennäköisin syin epäillyn pidättäminen ja vangitseminen olisi mahdollista,

jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään yksi vuosi vankeutta. Nykyisen lain edellytyksenä on, että mainittu rangaistus on enemmän kuin yksi vuosi vankeutta.

ALOITTEEN PERUSTELUT

Esitutkintalain säätämisen yhteydessä pidättämisen ja vangitsemisen yhdeksi edellytykseksi säädettiin, että rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin yksi vuosi vankeutta. Päätös tästä tehtiin lakivaliokunnassa tietävästi tiukan äänestyksen jälkeen, osan valiokunnan jäsenistä kannattaessa sitä, että pidättämisen ja tätä kautta myös vangitsemisen edellytys olisi tältä osin täyttynyt, kun ankarin rangaistus olisi ollut vähintään yksi vuosi vankeutta.

Jo aikaisemmin, mutta erityisesti viime eduskunnan aikana hyväksytyn rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen jälkeen rikoslaissa on useita sellaisia kriminalisointeja, joiden kohdalla ankarimmaksi rangaistukseksi on säädetty yksi vuosi vankeutta. Tällaisessa rikoksessa ei tutkinnan ja oikeudenkäynnin yhteydessä ole mahdollisuutta käyttää pakkokeinoja pidättämisen tai vangitsemisen osalta, vaikka eräissä tapauksissa sellainen saattaisi olla perusteltua ja välttämätöntäkin.

Konkreettisena ongelmana tämä on tullut esille sen jälkeen, kun rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen yhteydessä rikoslain 28 luvun 7 §:n 1 momentissa luvattoman käytön ankarimmaksi rangaistukseksi säädettiin yksi vuosi vankeutta. Päätös oli perusteltu siihen rikosoikeudelliseen ajatukseen nojaten, että varkausrikoksen enimmäisrangaistukseksi säädettiin puolitoista vuotta vankeutta ja luvaton käyt-

tö normaalimuodossaan on yleisenkin käsityksen mukaan huomattavasti vähemmän moitittava teko kuin varkaus, jossa tekijän tarkoituksena on anastaa esine tai omaisuus lopullisesti itselleen tai toiselle. Luvattoman käytön osalta tarkoituksena on vain esineen luvaton käyttäminen, jolloin esine yleensä palautuu aikanaan sen lailliselle omistajalle.

Se, että edellä mainituista syistä pidättäminen tai vangitseminen ei ole ollut mahdollista luvattoman käytön yhteydessä, on aiheuttanut ongelmia erityisesti poliisille autovarkauksien tutkinnan yhteydessä ja rikosketjun katkaisemisessa. Eduskunnassa onkin vireillä lakiehdotus, jonka mukaan luvattoman käytön enimmäisrangaistus korotettaisiin enintään puoleentoista vuoteen, jolloin mainitut pakkokeinot olisivat mahdollisia. Näkemyksemme kuitenkin on, että vaikka moottoriajoneuvojen luvattomassa käyttöönottamisessa teko kohdistuu yleensä arvokkaaseen omaisuuteen ja pitää sisällään myös liikenneturvallisuutta vaarantavia elementtejä, luvattoman käytön rinnastaminen yleisesti varkausrikokseen ei ole rikosoikeuden yleisten periaatteiden mukaan perusteltua. Moottoriajoneuvon luvaton käyttöönottaminen tulisi mieluummin siihen liittyvien erityisperusteiden johdosta säätää omissa lainkohdassaan muuta luvattonta käyttöä ankarammin sanktioin.

Ongelma luvattoman käytön ja muiden vas-

taavien kriminalisointien osalta tulisikin poistaa pakkokeinolain muutoksella alentamalla pidättämisen ja vangitsemisen edellytyksenä olevaa rangaistusrajaa. Vaikka vastaavia ongelmia pakkokeinolain soveltamisessa on muuallakin, mm. kotietsinnän perusteiden osalta, niitä koskevat muutokset lienee syytä ottaa tarkasteluun

myöhemmin pakkokeinolain kokonaisvaltaisen tarkastelun yhteydessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kunnioittaen,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

pakkokeinolain 1 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/87) 1 luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohta näin kuuluvaksi:

1 luku

Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen

Pidättäminen

3 §

Pidättämisen edellytykset

Rikoksesta todennäköisin syin epäilty saadaan pidättää:

2) jos rikoksesta on säädetty lievempi rangaistus kuin kaksi vuotta vankeutta, mutta siitä säädetty ankarin rangaistus on vähintään yksi vuosi vankeutta ja epäillyn olojen taikka mui-

den seikkojen perusteella on todennäköistä, että hän:

a) lähtee pakoon taikka muuten karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa;

b) vaikeuttaa asian selvittämistä hävittämällä, turmelemalla, muuttamalla tai kätkemällä todistusaineistoa taikka vaikuttamalla todistajaan, asianomistajaan, asiantuntijaan tai rikoskumpaniinsa; taikka

c) jatkaa rikollista toimintaa;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1991.

Helsingissä 18 päivänä huhtikuuta 1991

Sulo Aittoniemi

Raimo Vistbacka

Eeva-Liisa Moilanen